

Wyrok z dnia 21 października 1998 r.

II UKN 48/98

Data złożenia wniosku o rentę inwalidzką kolejową - dla wyliczenia podstawy wymiaru świadczenia w oparciu o art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 104, poz. 450 ze zm.) - jest datą złożenia wniosku o rentę inwalidzką w trybie ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.).

Przewodniczący: SSN Jerzy Kuźniar (sprawozdawca), Sędziowie: SA Beata Gudowska, SN Stefania Szymańska.

Sąd Najwyższy, z udziałem prokuratora Prokuratury Krajowej Witolda Bryndy, po rozpoznaniu w dniu 21 października 1998 r. sprawy z wniosku Eugeniusza G. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w W. o rentę inwalidzką, na skutek kasacji wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie z dnia 22 października 1997 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi orzeczenie o kosztach postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e

Wyrokiem z dnia 19 czerwca 1997 r. [...] Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie oddalił odwołanie wnioskodawcy Eugeniusza G. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w W. z dnia 26 listopada 1996 r., odmawiającej ustalenia podstawy wymiaru renty inwalidzkiej w oparciu o wynagrodzenie osiągnięte przez wnioskodawcę w latach 1973-1975, ustalając następujący stan faktyczny:

Wnioskodawca, pobierający od dnia 1 listopada 1984 r. kolejową rentę inwalidzką III a następnie II grupy, złożył w grudniu 1991 r. wniosek o przyznanie renty inwalidzkiej z ustaleniem podstawy jej wymiaru od wynagrodzenia uzyskiwanego w czasie zatrudnienia w Przedsiębiorstwie Sprzętowo-Transportowym w W. w latach 1973-1976. Organ rentowy decyzją z dnia 1 kwietnia 1992 r. przyznał prawo do tego świadczenia w wysokości minimalnej wobec nieosiągnięcia przez wnioskodawcę wynagrodzenia w latach 1979-1990 i wypłatę świadczenia zawiesił ze względu na pobieranie kolejowej renty inwalidzkiej.

W dniu 3 marca 1995 r. wnioskodawca ponowił wniosek, a organ rentowy decyzją z dnia 15 maja 1995 r. przyznał mu prawo do renty inwalidzkiej w wysokości minimalnej, ponownie zawieszając wypłatę świadczenia. Decyzją z dnia 20 lipca 1995 r. organ rentowy odmówił ustalenia podstawy wymiaru świadczenia w oparciu o wynagrodzenie uzyskiwane w latach 1973-1975 ze względu na treść art. 7 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 104, poz. 450 ze zm.) i określone w nim zasady ustalania podstawy wymiaru świadczeń. W wyniku odwołania wnioskodawcy od tej decyzji Sąd Wojewódzki w Warszawie uchylił ją, a sprawę przekazał organowi rentowemu do ponownego rozpoznania (wyrok z dnia 17 czerwca 1996 r. [...]), przyjmując, że wniosek o rentę złożony został w 1984 r., a fakt, że adresatem wniosku był organ rentowy kolejowy nie ma znaczenia, skoro „renty inwalidzkie kolejowe i pracownicze były przyznawane, obliczane i podwyższane na tych samych zasadach”. W wyniku ponownego postępowania organ rentowy wydał zaskarżoną decyzję z dnia 26 listopada 1996 r. Zdaniem Sądu Wojewódzkiego, wniosek o przyznanie renty inwalidzkiej na podstawie przepisów ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.) złożony został po raz pierwszy w dniu 19 grudnia 1991 r., brak więc podstaw prawnych do wyliczenia podstawy wymiaru renty od wynagrodzenia uzyskiwanego w latach 1973-1975. Stanowisko to podzielił Sąd Apelacyjny w Warszawie i wyrokiem z dnia 22 października 1997 r. [...] oddalił apelację wnioskodawcy, przyjmując, że okres 1973-1975 „poprzedza okres 12 lat kalendarzowych liczonych wstecz od roku, w którym zgłoszono wniosek (art. 7 ust. 1 pkt 1 ustawy o rewaloryzacji)”.

Powyższy wyrok zaskarżył kasacją wnioskodawca i zarzucając naruszenie przepisów prawa materialnego - art. 1, 7 i 33 ustawy o rewaloryzacji - przez ich błędną wykładnię, wniósł o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego roz-

poznania. W ocenie skarżącego, złożenie wniosku o przyznanie renty kolejowej w 1984 r. było - co do skutków prawnych - tożsame ze złożeniem wniosku do ZUS, to zaś uzasadnia kasację.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z przedstawionego stanu faktycznego wynika niewątpliwie i nie jest to przedmiotem zarzutów kasacyjnych, że pierwszy wniosek o przyznanie renty inwalidzkiej złożony został w dniu 21 listopada 1984 r. w czasie, gdy wnioskodawca był pracownikiem kolejowym. Wniosek ten dotyczył przyznania świadczenia w oparciu o przepisy ustawy z dnia 28 kwietnia 1983 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników kolejowych i ich rodzin (Dz.U. Nr 23, poz. 99 ze zm.), która wśród należnych pracownikom kolejowym świadczeń wymieniała również kolejową rentę inwalidzką (art. 1 ust. 1 pkt 1). Określając konieczne dla jej przyznania warunki, wskazała ona inwalidztwo, wymagany okres zatrudnienia określony w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin oraz wymóg, by inwalidztwo powstało w okresie zatrudnienia na kolei lub w okresie z nim równorzędnym, albo nie później niż w ciągu 18 miesięcy od ustania tych okresów (art. 13 ust. 1 ustawy). Jednocześnie art. 4 ust. 1 ustawy przewidywał, że pracownikom kolejowym i członkom ich rodzin, którzy nie spełniają warunków wymaganych do uzyskania świadczeń określonych w ustawie albo dla których świadczenia określone w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin są korzystniejsze, przysługują świadczenia na warunkach i w wysokości określonych w tych przepisach. Renta inwalidzka, będąca jednym ze świadczeń określonych ustawą z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.), przysługiwała pracownikom spełniającym łącznie warunki określone w art. 32, a więc będącym inwalidą, posiadającym wymagany okres zatrudnienia, których inwalidztwo powstało w czasie zatrudnienia albo w okresie równorzędnym z okresem zatrudnienia, albo nie później niż w ciągu 18 miesięcy od ustania tych okresów.

Z porównania tych przepisów wynika istotne podobieństwo omawianych świadczeń przewidzianych wskazanymi ustawami. Podobieństwo to przejawia się w analogicznych zasadach ich przyznawania, obliczania, a także podwyższania. Konsekwencją powyższego było objęcie ustawą z dnia 17 października 1991 r. o rewolucji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektó-

rych ustaw (Dz.U. Nr 104, poz. 450 ze zm.) emerytur i rent przysługujących, tak na podstawie ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o z.e.p., jak i ustawy z dnia 28 kwietnia 1983 r. o z.e.k. Od dnia wejścia w życie ustawy o rewaloryzacji w podobny sposób wyliczano podstawę wymiaru emerytur i rent, a przepisy obu wymienionych ustaw stosuje się od tego czasu, o ile nie są one sprzeczne z postanowieniami ustawy o rewaloryzacji. Z powyższego wynika daleko posunięta unifikacja świadczeń z obu omawianych ustaw, to zaś - w ocenie Sądu Najwyższego - daje podstawę do przyjęcia możliwości przeliczenia pobieranej renty inwalidzkiej według zasad określonych w ustawie o rewaloryzacji, przyjmując, że datą złożenia wniosku o rentę inwalidzką pracowniczą była data 21 listopada 1984 r. W tej sytuacji zastosowanie przez organ rentowy zasad ustalania podstawy wymiaru renty określonych w art. 7 ust. 1 pkt 1 ustawy o rewaloryzacji, zaaprobowane następnie przez Sądy obu instancji, przy założeniu, że wniosek o przyznanie renty inwalidzkiej z zaopatrzenia emerytalnego pracowników złożony został po raz pierwszy w dniu 19 grudnia 1991 r., nie może być uznane za prawidłowe. Przepis ten wskazuje, że podstawę wymiaru emerytury lub renty stanowi zwaloryzowana kwota wynagrodzenia lub dochodu w okresie kolejnych 3 lat kalendarzowych wybranych przez zainteresowanego z ostatnich 12 lat kalendarzowych, o ile wniosek zostanie zgłoszony do dnia 31 grudnia 1992 r. Przy przyjęciu, że datą tą jest 21 listopada 1984 r., okres 12 lat kalendarzowych, o których mowa w tym przepisie, ulega stosownemu przesunięciu, co pozwala na uwzględnienie w podstawie wymiaru świadczenia wynagrodzenia uzyskiwanego przez wnioskodawcę w latach 1973-1975. Należy nadto zauważyć, że takie zastosowanie przez Sąd Apelacyjny zasad określonych w art. 7 ust. 1 pkt 1 ustawy było niewłaściwe także dlatego (nawet przy założeniu, że datą złożenia wniosku był 19 grudnia 1991 r.), że pominęło przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1985 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru emerytur i rent (jednolity tekst: Dz.U. z 1989 r. Nr 11, poz. 63 ze zm.), które choć wydane na podstawie upoważnienia z art. 22 ust. 1 pkt 1-3 i 5 ustawy o z.e.p. zachowało swą aktualność (art. 45 ust. 2 ustawy o rewaloryzacji), o ile nie jest sprzeczne z przepisami ustawy o rewaloryzacji. Przepis § 9 ust. 5 rozporządzenia stanowi, że jeżeli w okresie ostatnich 12 lat kalendarzowych, liczonych wstecz od daty zgłoszenia wniosku o świadczenie, pracownik nie osiągał wynagrodzenia (...), to do ustalenia podstawy wymiaru świadczenia przyjmuje się - na wniosek osoby zainteresowanej - wynagrodzenie wypłacone za okres 3 kolejnych lat kalendarzowych, przypadających w części lub w całości

wcześniej niż w okresie ostatnich 12 lat, o ile pracownik przedstawi dokumenty stwierdzające wysokość wynagrodzenia w tym okresie. Z przepisu tego wynika więc, że w sytuacji w nim uregulowanej, sam zainteresowany decyduje o ewentualnym sięgnięciu do wynagrodzenia z trzech najkorzystniejszych lat we wcześniejszym niż ostatnie dwunastolecie okresie zarobkowania (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 20 stycznia 1995 r., II URN 57/94, OSNAPiUS 1995 nr 11, poz. 136 oraz w wyroku z dnia 25 września 1997 r., II UKN 269/97, OSNAPiUS 1998 nr 13, poz. 410). To przejściowe uregulowanie mogło być stosowane nie tylko przed wejściem w życie ustawy o rewaloryzacji, ale także w okresie wskazanym w jej art. 7 ust. 1 pkt 1, a więc wobec osób, które wniosek o świadczenie zgłosiły do dnia 31 grudnia 1992 r. (stanowisko to wynika z wyroku Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 1997 r., II UKN 332/97 i zostało powtórzone w wyroku z dnia 16 lipca 1998 r., II UKN 141/98 - jeszcze niepublikowanych). Także więc z tego względu zaskarżony wyrok narusza wskazane w kasacji przepisy prawa materialnego. W uwzględnieniu więc kasacji wnioskodawcy, należało uchylić zaskarżony wyrok i orzec jak w sentencji na podstawie art. 393¹³ § 1 KPC.

=====